

Psykisk helse i Kommune-Norge

Ut mot «silotenking»

Øystein Helmikstøl

journalist i Psykologtidsskriftet

Forum for psykologer i kommunen mener det er uheldig at ulike departementer styrer sine sektorer, mens det ofte er et sterkere tverrfaglig samarbeid i kommunene.

– Hadde en unngått «silotenking» på toppen, ville trolig det tverrfaglige samarbeidet på kommunenivå glidd enda lettere.

Det sier leder Sturla Helland i Forum for psykologer i kommunen. Forumet mener det er en utfordring at ulike departementer styrer sine sektorer. Kommunepsykologene ligger for eksempel under Helsedepartementet, mens det er Kunnskapsdepartementet som har ansvar for PPT og psykologene der. Barnevernet er i en tredje sektor: Barne- og likestillingsdepartementet. Under departementene ligger de ulike direktoratene.

Psykisk helse i Kommune-Norge

Frem mot kommunevalget i høst retter Psykologtidsskriftet søkelys på psykisk helsefeltet i et utvalg kommuner.

I marsutgaven dro vil til Villa Walle i Bærum i Akershus.

I aprilutgaven besøkte vi en PP-psykolog og en kommunepsykolog på jobb i Strand kommune i Rogaland.

Les også redaksjonens begrunnelse for hvorfor vi skriver om psykisk helse i kommunene.

– I kommunene er det ofte et sterkere tverrfaglig samarbeid, sier Helland.

Kommer stortingsmelding

Psykologer i kommunen, enten de er i PPT eller kommunehelsetjenesten, «utgjør en viktig del», og tverrfaglig samarbeid blir «et viktig tema» i stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap som kommer i høst. Det opplyste statssekretær i Kunnskapsdepartementet Rikke Høistad Sjøberg (H) til Psykologtidsskriftet i aprilutgaven. Det er Sturla Helland i Forum for psykologer i kommunen glad for.

– Vi håper at dette også gjelder det tverrfaglige samarbeidet på direktorats- og departementsnivå.

LEDER KOMMUNEPSYKOLOGER Sturla Helland er leder i Forum for psykologer i kommunen. Foto: Per Olav Solberg

Helland understreker at han med tverrfaglig samarbeid ikke mener at alle skal gjøre alt.

– Vi mener det er viktig at man i stortingsmeldingen sier noe om hvilke oppgaver ulike faggrupper skal bidra med. En sentral utviklingsoppgave for psykologene blir å implementere metoder personalet i skoleverket selv kan bruke, knyttet til enkeltbarn, grupper og hele klasser.

Helland legger til grunn at barn og unges psykiske helse ser ut til å være en økende utfordring.

Psykologtidsskriftet fulgte i aprilutgaven PP-psykolog Kjersti Hatleskog i Midt-Ryfylke på jobb. Ansvarlig for PPT i Midt-Ryfylke Malin Smith har merket seg svaret fra statssekretæren om PPT i aprilutgaven.

– Det er et tydelig signal om at psykologer er viktige i kommunen, også i PPT. Dette er i tråd med hva vi tenker for PPT i Midt-Ryfylke.

– En meningsfull forskjell

Da en ekspertgruppe ledet av pedagogikkprofessor Thomas Nordahl i fjor la fram en rapport om blant annet spesialundervisning i skolen, skrev flere medier at ekspertene ville legge ned pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT). Nordahl avviste overfor Psykologtidsskriftet at han vil legge ned PPT. Heller ikke kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) vil legge ned denne tjenesten, opplyste statssekretær Rikke Høistad Sjøberg i aprilutgaven.

Kunnskapsdepartementet viser at de nå anerkjenner og verdsetter PPTs arbeid

– De ansatte i PPT er med på å gjøre en meningsfull forskjell i et barns liv. Kunnskapsdepartementet viser at de nå anerkjenner og verdsetter PPTs arbeid, sier Malin Smith.

Det tyder ifølge PPT-lederen i Midt-Ryfylke på at departementet ser at PP-tjenestene i de enkelte kommunene betyr noe for den enkelte bruker, foreldrene, barnehager og skoler, i tillegg til andre samarbeidsparter.

– Svaret fra statssekretæren tyder også på at departementet verdsetter høy kompetanse, og at det er nødvendig å bevare et sterkt kompetansemiljø innenfor det spesialpedagogiske og pedagogiske området, sier Smith.

– Unik utredningskompetanse

Også Forum for psykologer i kommunen er glad for at Kunnskapsdepartementet så tydelig markerer at PP-tjenesten fortsatt skal være viktig.

– De to p-ene i PPT står for pedagogisk og psykologisk, og vi velger å tolke statssekretærens svar som en støtte til begge p-ene, sier Sturla Helland.

Forumet mener at psykologer tilfører skolene en sentral komplementær kompetanse, som ifølge Helland kan være nyttig både i allmennpedagogikken og i spesialpedagogisk veiledning.

– Psykologer har en unik utredningskompetanse som det er verdifullt at elever fortsatt får nytte av uten å måtte stille seg i «helsekø».

Forumet er enig med Kunnskapsdepartementet i at den faglige kompetansen bør være så nær barn som mulig. Det gir ifølge Helland rom for veiledning, samtaler og oppfølging på en effektiv måte.

– Man må samtidig sikre en organisatorisk avstand som er stor nok til at PP-tjenesten ikke mister sin uavhengighet og mulighet til selvstendige vurderinger i rådene man gir.

Forumet er også enig med Kunnskapsdepartementet i at de faglige kravene til dem som skal drive tilpasset og tilrettelagt opplæring, må være høye, og at de elevene som trenger ekstra oppfølging, må få dette av kompetent personale.

De sakkyndige vurderingene som PPT gjør, er blitt mye kritisert. Om dette sier Helland:

– Mange psykologer i PP-tjenesten har ment at det er nødvendig å skille utredningsarbeidet og sakkyndighetsarbeidet. Å kartlegge hva et barn eller en ungdom trenger, er viktig også i fortsettelsen, og trenger ikke å knyttes opp til at man samtidig skal lage en omfattende sakkyndig vurdering om ressursbehovet.

Oppgavedeling i kommunen

Forum for psykologer erfarer også at noen kommuner har tilsatt mange psykologer, mens andre kanskje bare har én, eller strever med å rekruttere psykolog. Da vil også oppgavedelingen bli forskjellig, mener han.

– I store kommuner kan noen oppgaver ligge til en psykolog i helsevesenet, mens andre mer naturlig ligger til psykologer tilsatt i PPT, i mindre kommuner er det gjerne den samme psykologen som har alle oppgavene uavhengig av hvordan tilsettingsforholdet er. Der det er mulighet til det, mener vi det er viktig at det er tilsatt psykologer også under opplæringsloven, sier Sturla Helland.

Det gir ifølge Helland en legitimitet overfor skolene som er unik, og det gjør etter hans mening veien kort fra lærer til psykolog når det er behov for utredning, veiledning eller hjelp til å etablere et godt og terapeutisk miljø rundt elever med store vansker.

– PP-psykologene vil også ha det sterkeste mandatet til å jobbe forebyggende og systemisk i barnehager og skoler, sier Helland.

Forebygging eller behandling?

En av de største seirene for Psykologforeningen de senere årene er lovfesting av psykolog i kommunen, skrev Håkon Skard i et debattinnlegg der han forklarte hvorfor han ønsker å bli

foreningens president. Han mener behandlingstilbudet i spesialisthelsetjenesten har forvitret de siste årene. Blankholmutvalgets utredning (NOU 2018:16) om prioriteringer i kommunale helse- og omsorgstjenester påpeker ifølge Skard hvor utfordrende det vil være å dekke ressursmangelen i dagens psykisk helsevern gjennom oppbygging i kommunene.

– *Hva bør psykologer i kommunen drive med, Skard: forebygging eller behandling?*

PRESIDENTKANDIDAT – Psykologers rolle i PPT bør vies mer oppmerksomhet, mener Håkon Skard, psykologspesialist ved Vinderen VPA i Oslo. Han vil bli ny president i Norsk psykologforening. Foto: Brian Cliff Olguin

– Psykologers oppgaver bør reflektere det varierende behovet i de enkelte kommuner. Samtidig har jeg stor tro på involvering av psykologer i folkehelsearbeid og mener hovedvekten bør ligge på forebygging.

– *Vil du legge ned PPT?*

– Nei, det er behov for tjenester som jobber direkte inn mot barnehager og skoler.

Skjæringspunktet mellom ulike kommunale tjenester er en utfordring, akkurat som skjæringspunktet mellom kommune og spesialisthelsetjeneste. Jeg har ikke tro på nedleggelse av PPT, men psykologers rolle i tjenesten bør vies mer oppmerksomhet.

– *Hvem bør drive med behandling av psykisk syke i dette landet?*

– Psykiske lidelser bør primært behandles i psykisk helsevern.

Psykologtidsskriftet har spurt avtroppende president Tor Levin Hofgaard i Norsk psykologforening om hva han mener er optimal bruk av en kommunepsykolog, forebygging eller behandling?

LEDER PSYKOLOGFORENINGEN – Verken jeg eller Psykologforeningen har én tydelig modell på hvordan en kommunepsykolog skal brukes, sier avtroppende psykologpresident Tor Levin Hofgaard. Foto: Psykologforeningen.no

– Det går ikke an å sette dette opp mot hverandre, begge deler er like viktig. Men du kan ikke tenke at kommunepsykologen skal være én person. Vi ser nå at mange psykologer som jobber i kommunen, føler seg veldig strukket. De skal både drive med helsefremming, forebygging og tidlig intervensjon og hjelpe dem som kommer tilbake fra spesialisthelsetjenesten. Som én psykolog. Det er ikke fremtiden.

Fremtiden er ifølge Hofgaard at ulike psykologer jobber med ulike oppgaver i kommunen.

– *Jeg var nylig i hjemkommunen min Strand, en gjennomsnittlig norsk kommune. Der har de nå ansatt én kommunepsykolog. Hva er optimal bruk av denne psykologen i kommunen?*

– Det kommer an på hvordan Strand er skrudd sammen. Verken jeg eller Psykologforeningen har én tydelig modell på hvordan en kommunepsykolog skal brukes. I noen kommuner er det stort behov for at psykologene jobber med rus blant unge. I enkelte andre er det kjempeviktig at de jobber med eldre, og i noen kommuner er det viktig at vi hjelper rådmannen til å planlegge kommunen.

– *Når i utdanningen har psykologene fått opplæring i hvordan de kan hjelpe en rådmann med kommuneplanlegging?*

– Det som er så fantastisk med profesjonsstudiet, er at det er et studium som gir deg evne til å bruke kompetansen din på områder der du ikke ante du skulle bruke den, før du startet å jobbe. Vi har et generelt studieprogram på seks år, som gjør at du har psykologer som jobber i så forskjellige tjenester som barnevernet, i flyktningleirer, i fengselstjenesten, i spesialisthelsetjenesten. De jobber i alle disse tjenestene rett ut fra profesjonsstudiet.

– *Er psykolog i PPT noe Psykologforeningen vil satse på?*

– Vi fronter først og fremst befolkningens behov for hjelp og tjenester, mer enn enkelttjenester. En tjeneste kan strengt tatt legges ned over natten. Men befolkningens behov, som kan svares ut med psykologisk kompetanse, er noe helt annet. Da er det ikke tjenesten som sådan som er viktig. Mange ganger er PP-tjenesten svaret på befolkningens behov.

